

Ob 60-letnici Otona Župančiča

Dne 23. januarja t. l. je praznoval naš odlični pesnik Oton Župančič 60-letnico svojega plodonosnega življenja. Kakšnega pomena je Župančič kot umetnik za kulturo našega malga naroda, o tem pričajo mnogostevilne razprave o njem v naši literaturi, kakor tudi pri drugih narodih. Saj je on, kot mu priznavajo vsi, danes najvišji vrh pesništva ne samo pri nas, ampak med južnimi Slovenci z odločnim korakom v krog številnejših evropskih narodov. Njegovo ime je ozko zvezano z razdobjem naše moderne, ki je prislunila do tedaj neznanim utripom umetniškega sveta izven naših meja. A to je bil samo rahel dih nove pomladi, ki je vzbudila pri nas svojevrstno cvetje poezije, popolnoma zakoreninjeno v domači zemlji in našem narodu. Čeravno se je Župančič razgledal kot umetnik po tujih zemljah, je vendar v večini svojih pesmi ostal na domačih tleh. Motivi belokranjskih in narodnih pesmi drugih slovanskih narodov so mu bili vzor pri njegovem sicer originalnem ustvarjanju. Zato se nekatere njegovih pesmi beró kot narodne. Naši najboljši skladatelji so jih po vrsti uglasbili in ni ga boljšega koncerta, kjer bi se ne pele pesmi na Župančičeva besedila.

Poleg obče človeških vprašanj in teženj zanima pesnika vse kar je kdaj zadevalo in vznemirjalo naš narod ter dobi v Župančičevi poeziji svoj odmev. Skrbi ga usoda naroda ob diplomatski razdelitvi ozemelj, vprašuje se, kaj bo z našo besedo, biča grehe našega gib-

livega značaja in povečuje pokonci može. V zbirki »Zarje Vidove« mu je pri srcu zlasti trpljenje našega naroda na poti k odrešenju.

Za umetniško vzgojo naše mladine imajo prav poseben pomen Župančičeve mladinske pesmi.

Se kot dijak je priobčeval v »Vrtcu« pesmi, ki so poleg Levstikovih še danes najboljše v našem mladinskem slovstvu. Njegov »Ciciban« pa je za vse čase vzor prave poezije, namenjene mladim srcem. Vse naše čitanke so polne Župančičevih pesmi in ugank in ni ga šolarčka, ki bi jih ne znal po vrsti na pamet. Saj so vzete iz njegovega srca, zato jih tudi s takim veseljem sprejema. Celó njegova prirejena dela kot »Palčki Poljančki« so se otrokom tako priljubila, da je neka šolarica v težki bolezni, ko je že skoro umirala, hotela še to knjigo — kot svojo zadnjo željo.

Brez Župančičeve pesmi si danes skoro ne moremo misliti kake šolske prireditve. Tudi za to mu morata biti mladina in šola hvaležni.

A ne samo kot pesnik, tudi kot oblikovalec in tvorec našega jezika je Župančič nedosegljiv mojster. To je pokazal kot prevajalec Shakespearea in drugih klasičnih del prvovrstne svetovne literature. Župančič nam je dal kot človek in umetnik vse, kar more kdo dati svojemu narodu.

Mladina kot učiteljstvo se pridružujeta čestitkam celokupnega naroda, želeč pesniku jasne in dolge jeseni življenja, da bi mogel »še kaj ljubelega nam povedati« . ar.

Za pravični disciplinski postopek

K povesti tej vam koj razlago dam:
So mnogi, ki — čeprav jih je priznati sram —
ljudi z razumom se bojijo
in rajši tepce krog sebe trpijo!

(J. A. Krylov)

Proti ovadbam in denuncijam se učiteljstvo, organizirano v stanovskih organizacijah J. U. U. bori že dolgo vrsto let, kar izpričujejo tudi zadevni članki v »Učiteljskem tovarišu« in apeli učiteljskih skupščin, s katerih učiteljstvo od časa do časa še vedno naslavlja na prosvetne oblasti razne resolucije, ki tangirajo to zapleteno vprašanje in predloge za izprijembo zakonitih predpisov o disciplinskem postopku. Ne dá se sicer zanikati, da sta borba in spontan odpor učiteljstva proti lažnim ovadbam in denuncijam doslej že v marsičem stvari koristila, ker se je disciplinski postopek v teku razvoja in borbenih teženj povzpel že do višine, na kateri se momentano nahaja v obliki predpisane uredbe, vendar preostane še zmerom odprto vprašanje, v koliko je bilo oz. v koliko je sedaj učiteljstvo zavarovano pred denuncijami in njihovimi lažnimi, često iz golega sovraštva izmišljenimi ovadbami, katerih edini namen je ostal slej ko prej isti, namreč, onemogočiti prizadetega učitelja v njegovem delu ter mu prizadejati gmotno in moralno škodo.

Za proračunsko leto 1936/37. so se v našem parlamentu vodile važne debate in diskusije tudi o prosvetno-personalni politiki. Ob tej priliki je takratni prosvetni minister Stošovič načel tudi vprašanje revizije disciplinskega postopka. Navajam dobesedno odlomek iz njegove fakratne izjave: »Pripomniti imam še, da se mi v interesu osnovne šole in njenih učiteljev zdi zelo potrebna izprememba določb o disciplinskem razsojanju učiteljev narodnih šol. To je edina kategorija državnih uradnikov, ki se za disciplinske prestopke sodi brez formalnega sodišča zgolj z odlokom sreskega načelnika. Tako imenovani disciplinski odbor ima samo značaj posvetovalne kor-

poracije, njegova sodba pa ni obvezna za pravosodno ministrstvo. Hotel bi, da se disciplinsko razsojanje učiteljev vrši z neznatnimi izprijemkami po istih načelih kakor nasproti uradništvu splošne državne uprave v dveh instancah: pred banovinskim disciplinskim sodiščem in pred vrhovnim disciplinskim sodiščem pri prosvetnem ministrstvu. V tem pogledu je predložen izpreminjevalni predlog za letošnji finančni zakon« .

Ta izpreminjevalni predlog je bil končno tudi izglasovan in dobili smo že 16. septembra istega leta tako zvano »Uredbo o disciplinski odgovornosti šol. nadzornikov in učiteljev ljudskih šol«, ki vsebuje v § 53., odst. 2., tudi določila, po katerih sme ban odstraniti iz službe onega učitelja, ki se nahaja v disciplinski preiskavi, oz. če obstoji samo sum, da je obdolženec zagrešil imputirano mu dejanja. V tem najskrajšanem primeru se obdolženec na osnovi § 54., odst. 1., navedene uredbe ustavi polovica čistih prejemkov vse dotlej, dokler ni disciplinski postopek zaključen, kar pa pogosto traja mesec in mesec.

In v tem je stožer one težine novega disciplinskega postopka, ki si ga učiteljstvo ne želi! Kako bi se naj sicer, če bi bilo s takšnim disciplinskim postopkom zadovoljno, na lanski banovinski skupščini učiteljstvo dotaknilo tudi stare rane naše personalne politike, namreč ovadb, ki zadobivajo svojo posebno in tendenčno ostrino v narodno mešanih krajih? Kot ekspert za poročilo o prilikah v obmejnem šolstvu in šolskih razmerah na Kočevskem sem imel lani slučajno jaz priliko odgrniti zbranim tovarišem in zastopnikom tiska temne zastore, za katerimi se skrivajo pravi vzroki ovadb in denuncij. Naj pri tej priliki citiram kratko in strnjeno beležko »Slovenskega naroda« od 13. VII. 1937, ki je pod zaglavjem »Zalostno poglavje ovadb« prinesel sledeče: »L. Z. je poročal o sklepih odseka za obmejno šolstvo. Sekcija naj imenuje posebnega referenta, ki bo zbiral in objavljaj

podatke o obmejno šolskih prilikah. Zahteva zaščito učiteljstva ob meji in na Kočevskem in gmotno podporo za njih težko in odgovorno delo. Pri tem poročilu se je razvila živahna debata o žalostnem poglavju anonimnih in podpisanih ovadb. To vprašanje bo pretresal še upravni šolski odsek« . — O tej stvari pa je tudi »Jutro« od 14. VII. 1937 pribilo težko resnico z dvema stavkoma, ki povesta več kot dovolj: »Učitelji trpe često zaradi krivičnih — mnogokrat tudi anonimnih — ovadb. Učiteljski predstavniki so naglasili, da zahtevajo za vse take primere objektivno izvedeno preiskavo« .

Takšne in podobne glose je iznašalo učiteljstvo o zgoraj cit. disciplinski uredbi potlej, ko je ta bila že leto dni v veljavi. Pač zadošten dokaz za razmerje, ki ga ima učiteljstvo do uredbe oz. obratno, tako, da k tem pripombam za uvidevnega bralca ni treba nikakih komentarjev.

Učiteljstvo se je borilo in se bo še — o tem sem uverjen — da bosta njegovo delo in čast zaščiteni.

Marsikdo se je mogoče pri čitanju teh vrstic že začudeno vprašal, čemu vsa ta dolgovezna razglabljanja o vrednosti in nevednosti nove disciplinske uredbe, češ, saj se po določenih nove uredbe ne more nikomur skriviti lasu, če se mu krivda ne dokaže. Res je, toda krivica se često dokazuje tudi na civilnem sodišču, iz zaključka razsodbe civilnega sodišča pa se zadeva obravnava še na disciplinskem sodišču. Takšnega postopka si je učiteljstvo tudi želelo in se zanj borilo. Vprašanje pa je, če takšen postopek vrže zmerom objektivno luč na »krivdo« učiteljevo! Praksa prikazuje, da ima tu življenje svoje posebne zakone, ki jih ni mogoče vedno vzporediti s strašljivimi paragrafi... En sam konkreten slučaj pove več ko vsa filozofska in juridična razglabljanja o tem vprašanju.

Vzemimo primer, da se na neki šoli zapleteta v spor šolski upravitelj in učitelj oz. učiteljica. Iz takšnih razmerij se rade izcimijo ovadbe in pritožbe, ker manjka potrpljenja. Pritožba se odstopi drž. tožilstvu, da bi na civilnem sodišču razvzrojalo vzroke in povode za nesporazum, žaljivke ali kaj podobnega. Tu zapade eden ali drugi pod določila disciplinske uredbe, po kateri sme disciplinsko sodišče, dokler se krivda ne pojasni, obtožena odstraniti od službe. To pa so, kakor prikazuje praksa, često malenkostne stvari, ki jih ne gre jemati tako resno, ker niso nikakršni moralni pregreški, pač pa težko prizadenejo obtožena, ki se mora v suspenziji boriti za življenjski obstoj s polovično plačo. Pravna pot je takisto dolga in zapletena, zadeva se vleče meseci in meseci, da mora uničiti živce še tako močni naturi. Znani so tudi primeri, ko je ovaditelj izstopil iz organizaci-

je JUU, da bi se mu ne bilo treba ev. zagovarjati pred stanovskim razsodiščem v primeru, če se mu pozneje dokaže, da je bila njegova ovadba zoper tovariša plod nenaklonjenosti oz. sovraštva. Naštete sankcije disciplinske uredbe so za spore lažjega značaja vendar malo pretežke in bi jih zgolj s stališča humanosti in socialnosti bilo potrebno omiliti.

Teoretično vzeto je neki primer lahko težen in potrebna je, po mnenju prosv. oblasti, intervencija civilnega sodišča, preden se more za zadevico pobrigati disciplinsko sodišče. Vzemimo sedaj primer, da sodišče osvoji verdostojnost ovaditelja kot priče — kako naj učitelj dokaže svojo nedolžnost pozneje pred disciplinskim sodiščem, ki vpliva na razmerje učitelja do njegove službe? S tem pa stvar še ni zaključena. Ker je namreč razmerje med upraviteljem in učiteljem porušeno, je učitelj suspendiran, dokler zadeva ni rešena pri disciplinskem sodišču. Potek dogodka: civilno sodišče — disciplinsko sodišče — kazen — izvršitev kazni — meseci tečejo, učitelj pa prejema po uredbi v času suspenzije samo polovico mesečne plače. Recimo, da je uradnik IX. polož. skupine, dobiva mesečno torej komaj 600 din, od teh pa plačuje 300 din za stanovanje, 200 din izda za kurjavo, ostane mu za preživljanje 100 din. Pri sebi ima brezposelno sestro in ostarelo mater... ali je sploh mogoča večja kazen in to v času, ko primer niti ni preiskan? Ali naj v takšnih primerih zares odloča zgolj »sum, da je obdolženec zagrešil imputirano mu dejanja« za suspenzijo?

Ne, disciplinska uredba v tej obliki je ponesrečena, ker se naslanja na § 235. U. z., ki pravi: »Ulužbenca, zoper katerega se je uvedlo kazensko ali disciplinsko postopanje, sme disciplinsko sodišče odstraniti od službe, če zahteva to vrsta ali teža disciplinskega postopka«. Ali pa je v zgoraj podanem primeru »vrsta in teža disciplinskega postopka« zares takšna, da se je proti učitelju, ki je branil svojo čast in svoj ugled, izvršila sankcija v takšni strogi obliki? Ali naj bo v danem slučaju zaradi malenkostnega spora, ki ga niti sam ni izzval, zares vržen v upno stanje, da bo njegova družina primorana živeti mesečno s 100 din?

Ne, takšna uredba ni socialna, ni izraz pravih teženj borbe, ki jo je učiteljstvo bojevalo za svoj položaj. In je zato je dolžnost prav istega učitelstva, da se še z naprej bori za pravičnejšo in boljše disciplinsko uredbo in to vse dotlej dokler § 235. ne bo navedel tiste primere, ki »zahtevajo po vrsti in teži«, da se učitelj v času disciplinske preiskave odstrani od službe.

S pravilnikom k disciplinski uredbi in k § 235. U. z. bi bilo učiteljstvo prikrajšano za marsikakšno razočaranje. Lojze Županc

Učiteljska mala antanta

Jugoslovensko učiteljsko združenje je prejelo od bratskega Českoslovaškega učiteljskega združenja sledeče pismo:

Svaz učiteljstva československeho č. j.
4559 — VI

Izvršnemu odboru Jugoslovenskega učiteljskega združenja, Beograd, Kralja Milutina 66.

Spoštovani kolegi in bratje!

Českoslovaško učiteljstvo občuti zelo veliko potrebo po osnovanju učiteljske male antante. Novinarji, dijaki, zdravniki in ostali stanoviti že imajo slične organizacije, ki so se v splošnem izkazale kot zelo dobra in koristna stvar.

Romunski tovariši gledajo prav tako s simpatijami na to zamisel. Lani, meseca septembra so priredili veliko oficijelno ekskurzijo po Českoslovaški in sicer po svojem kongresu v Oradea Mare, na katerem sta bila prisotna za naš savez podpisani starosta (predsednik)

in kolega Jurek iz Moravske. Te ekskurzije se je udeležilo 60 oseb. Tudi romunski kolegi poudarjajo ob vsaki priliki potrebo čim večjega kontakta učiteljskih organizacij iz vseh treh držav male antante.

Bratski Vas naprošamo, da nam sporočite svoje principiellno stališče k temu vprašanju. O realizaciji zamisli bi se potem lahko dogovorili z Vami in z romunskimi kolegi.

Zatrjujemo Vam, spoštovani in dragi bratje, da bi posebno obnavljanje in poglobljanje sodelovanja z Vami bilo prirsčno pozdravljeno v vrstah českoslovaškega učiteljstva.

Z bratskimi pozdravi
Svaz učiteljstva československeho.

Izvršni odbor JUU je na svoji seji dne 15. januarja 1938. sprejel v načelu poziv učiteljstva bratske Českoslovaške, a po pravilih bo o končni odločitvi sklepal glavni odbor.

Miha Kobalež:

Težke sanje Matjaža Kremplja

Matjažek Krempelj, učitelj in kulturni delavec pri Sveti Uršuli v Lazah, je bil čisto sposoben človek in bogaboječ državljan, vendar ga je to pot nekaj prevzelo. V dolgi enoličnosti se je preobdelal krompirja v oblikah in si zaželel pošteno zabeljenih žganecov. Pa jih ni bil vajen in so mu nespodobno obležali v želodcu, da je imel ponoči težke sanje.

Vozil se je z barko, s starinsko barko, kakor so bile naslikane v raztrganih šolskih knjigah in so navduševale za čuvanje morja. Barka je plavala, gugala se je sem ter tja, naposled je nastal vihar, težki oblaki so zakrili svet, vse se je zmešalo kot uradništvó ob nastopu nove vlade. Barka je zadela ob skalo, se ni potopila. Matjažek Krempelj je začel brskati z rokami in nogami, to se pravi, poskušal je plavati in se je tudi zares rešil na obrežje. Otrsel se je vode, legel kar v pesek in se najprej odpočil. Nato se je nekoliko umil in se odpravil na pot. To se ve, da je bil pošteno radoveden, kje se prav za prav nahaja. Oziral se je po obrežju, po lepih travnikih in zelenih hribih. Vse mu je bilo nekako znano, prijetno domače, vendar zelo daleč od njega. Da bi prišel v roke ljudožrcem, tega se ni bal, zakaj bil je učitelj in kulturni delavec pri Sveti Uršuli v Lazah ter je doživel že toliko in takih stvari, da mu je bil strah nepoznana stvar. Tudi se je kmalu potolažil. Sredi polja je zagledal nekaj hiš. Pred njimi so se podili otroci s knjigami in zvezki v rokah. Kar nekako zabeležil ga je in obenem ga je pobožalo nekaj toplega. Ko je prišel bliže, je spoznal, da imajo šolo in da merijo dolge trame ob cesti.

»Spet ta delovna šola!« je vzdihnil in nehoté se mu je orosilo čelo. Oziral se je, kje imajo učitelja. Da se mu le ljubi v tej vročini. Da, tamle drugi otrok se premika. S te-

žavo je odrinil otroke in ga pozdravil. Bil je star možiček, nekoliko sključen in z debelimi očali. V zadregi si je popravil raztrgane hlače in se nasmehnil tjuču. Matjažek se je predstavil in stari učitelj je dejal:

»Jaz sem Murenček, Drejce Murenček. Da ne boš mislil, da smo kaka izrazita delovna metoda. O ne! Šolo moramo namreč šele zgraditi. Zdjaj smo v neki šupi. Pa počasi se pojde. Trame za novo stavbo že imamo. Sčasoma bodo otroci nanosili še pesek. Manjkata nam samo še prostor in opeka.«

»Pa to bi morali drugi faktorji, ne?« je dejal Krempelj.

»Drugi faktorji, eh ja!« je vzdihnil Murenček. »Saj poznaš druge faktorje.«

Krempelj je prikalim. Kako bi teh drugih faktorjev ne poznal! Saj jih je tudi pri Sveti Uršuli nekaj. Faktorji so gospod župnik, gospod župan, občinski tajnik, poštar, žandarji, trije krčmarji, dva trgovca, celo nekaj ženski bi moral šteti med faktorje. Faktorjem se ni dobro zameriti. Zato je razumel, zakaj gradi Murenček sam svojo šolo.

Potem sta prešla na druge stvari. Murenček je kimal z glavo in se nekoliko razgovoril. Nič mu ne more reči, kar dobro je pri njih. Včasih dobijo plačo sicer šele dvajsetega ali petindvajsetega, toda tega so krive poštarne razmere. Napredujejo sicer ne. Napredovanj pri njih sploh ne poznajo. Plačo dobivajo po oceni, boljša ko je ocena, večjo plačo dobi. Seveda je težko, dobiti dobro oceno. Pa se že prestane. Zdjaj bodo pa kmalu velike reforme, zelo velike. Ljudstvo mora namreč imeti besedo pri šoli. Zato bodo vpeljali biro. In to bo primeren način. Najbrž bodo tudi vpeljane uniforme, nekaka milica, kaj hočemo, svet se modernizira. Sploh je pa že precej napravljenega. V glavnem mestu je pač vsega na razpolago.

Krempelj bi rad videl, kako je vse moderno urejeno, pa je vprašal, kod drži pot v mesto.

»Počakaj, saj grem s teboj. Poldne bo in otroci morajo domov.«

Res je odmolil z otroki in jih spustil. Potem sta se odpravila na pot. Murenček je stlačil v usta ščepec tobaka in pripovedoval, da je že štirideset let učitelj.

»Štirideset let? Ali te ne upokoje?« se je čudil Krempelj.

»Upokoje! Kaj pa misliš! Slišal sem pač, da jih ponekod upokoje s pet in tridesetimi leti. Pri nas ne. Vse dni delamo, do zadnje ure. Kako bi tudi živeli! To je vendar preprosta stvar: za delo plačilo!«

»Aha!« je dejal Matjažek Krempelj in nekoliko ga je zabeležil.

»Seveda, marsikateri konča že prej z učenjem. Posebno, če je kaj nepoštenosti v njem. Nekateri so malomarni, drugi so premalo pobožni ali pa so pijanci. Vse take že poprej odstranijo. Poleg tega pridejo še pred sodnijo, da je zadoščeno ljudski volji.«

»Tako sodnijo bi pa rad videl,« je menil Krempelj.

»Bova lahko vse videla, saj je itak javno. Pri nas se sodi javno, da se vidi, da je nepristransko.«

Kaj pa šola, pouk?«

»Mislim, da podamo ljudem najpotrebnejše. Čitanje, pisanje, nekaj računanja. Drugo je pa itak nepotrebno.«

»Pririodopisja, fizike nič? Na primer o elektriki, o težnosti, o soncu, da se zemlja vrti okoli sonca ali kaj takega?«

»Prestrašen je pogledal Murenček.«

»Kaj pa misliš! V naših knjigah je pisano, da se sonce vrti okoli zemlje, in mora že biti tako, ker so knjige od oblasti odobrene. In po knjigah, po odobrenih knjigah moramo učiti. Nikar pa ne misli, da se za znanost ne brigamo. Imamo zanj celo poseben kontrolni urad.«

»Pa če bi hotel učiti, kakor je res?«

»Eh«, je zamoknal Murenček ter pljunil dvakrat po tleh. »Ali sploh veš, kaj je res?«

Vidiš, prišla sva na trg. Tu bi se pokoril, če bi učil, da ni res, kar je ukazano, da je res.«

Krempelj se je zagledal v množico, ki se je prepravala po trgu. Obšla ga je sveta jeza. Srdito je vprašal:

»Torej vsi ti ljudje mislijo, da se vrtili sonce okoli zemlje? Vse te ljudi ste tako naučili?«

»Kakor je ukazano, prijatelj«, se je branil Murenček. »Šola ni nikoli svobodna, v šoli je treba slušati. Mogoče bodo jutri meni in tebi ukazali, da začneva učiti, da je dvakrat dve pet. Nekaj časa se boš jezil, toda kruh je kruh. Počasi boš začel učiti in čez leto dni se ti bo zdelo, da je stvar popolnoma v redu. Počasi boš se sam prepričan, da je dvakrat dve pet, kajti svet se ne bo razburjal zaradi take malenkosti. To je samo stvar discipline, poslušnosti. Če pa tega ne poznaš, itak ne moreš biti dober učitelj.«

Krempelj je majal z glavo. Mimo njega so hiteli nosači s težkimi bremenii, gospodje v svetlih oblekah, delavci s trdimi koraki, kmetje s težkimi čevlji, ženske, otroci, vsakovrstni ljudje. Matjažek Krempelj jih je ogledoval s sočutjem. Kakšni reveži! Vidijo sonce, čutijo njegovo vročino, a ne vedo, da se vrti zemlja okoli njega. Reveži, reveži! In kdo je kriv? Učitelj, kdo drugi! Taki učitelji, ko tale Murenček, vedo, kaj je prav, a si ne upajo povedati. Jutri bodo začeli učiti da je sneg črn, popjutrišnjem spet kaj drugega. O žalostni učitelji!

»Ti bi bil prav tak!« je lakonično pljunil Murenček.

»Jaz nikdar. Jaz ne. Jaz se borim za resnico in pravico«, se je razburjal Matjažek Krempelj. »Pri nas smo pogumnejši, pri nas nismo taki zajci.«

»Ti bi bil prav tak!« je enakomerno ponavljajl Murenček.

Krempelj se je razburil do skrajnosti. Ljudje so se začeli ozirati po njem. Nekateri so začeli izpraševati, kaj bi prav za prav rad.

Sklicevanje izrednih skupščin JUU po nadzornem odboru

Nadzorni odbor sreskega društva v Vršču je poslal izvršnemu odboru JUU 12. decembra 1937. dopis, v katerem mu javlja, da bo v smislu čl. 40. pravil JUU in na zahtevo 75 rednih članov tega društva sklical izredno skupščino za 4. januar 1938., na kateri se bo »poleg ostalega volil tudi nov odbor sreskega društva«.

Ko so se proučili dopisi in podatki tega društva, ki se nahajajo pri centrali JUU, se je sklenilo:

1. opozoriti člane nadzornega odbora, da je njihovo delo v nasprotju s pravili JUU;
2. obvestiti jih, da se delo skupščine, ki je nepravilno sklicana, mora razveljaviti;
3. obvestiti, da se sklicatelji skupščine morajo pozvati na odgovornost po pravilih JUU in poslovniku stanovskega častnega razsodišča.

Razlogi:

1. Čl. 40. pravil JUU predvideva v 1. odstavku, da v primeru neodložljivih potreb in potreb splošnega mnenja o nekem vprašanju, morejo upravni odbori sreskega društva sekcije ali centrale JUU sklicati izredno skupščino svojega odmočja, in ne nadzorni odbori sreskega društva. Po vsem tem nadzorni odbor ni v nikakem primeru imel pravice sprejemati zahteve članov za sklicanje izredne skupščine, ker se taki predlogi naslavljajo izključno na upravni odbor.

Drugi in tretji odstavek čl. 40. pravil JUU predvideva sklicanje sekcij in glavnih izrednih skupščin, toda to se ne nanaša na sreska društva.

V četrtem odstavku člena 40. pravil JUU se nalaga upravnemu odboru dolžnost, da obvesti glavni odbor JUU o poteku izrednih sreskih skupščin sklicanih v smislu prvega odstavka člena 40. pravil JUU ali točke 3. člena 35. pravil JUU in se za to poročilo nima brigati nadzorni odbor.

2. Nadzorni odbor ima po točki d) člena 35. pravil JUU pravico sklicevati izredne skupščine v primeru večjih nepravilnosti v smislu točke a) in b) člena 35. pravil JUU, s čimer mu je delokrog točno opredeljen.

Tudi v tem primeru je nadzorni odbor dolžan obvestiti upravni odbor o nepravilnostih in šele potem, ko nadzorni odbor ne odstrani navedenih nepravilnosti, je na razpolago sredstvo sklicanja izredne skupščine. Pred tem se je treba poslužiti tudi sredstva pritožbe na upravni odbor sekcije, ki ima pravico pregleda poslovanja blagajne sreskega društva potom svojega zastopnika po čl. 79. poslovnika JUU, odobrenega pod O. N. br. 23.328/32.

3. Dnevni red skupščine sestavlja upravni odbor in po nobenem členu pravil JUU ne spada to v kompetenco nadzornega odbora.

4. Po čl. 41. pravil JUU predseduje vsaki skupščini predsedstvo upravnega odbora in na osnovi tega upravna oblast ne more odobriti sklicanja skupščine po drugih osebah.

niti ne sme dovoliti, da kdo drugi vodi skupščino.

5. Redno izvoljeni odbor ni podal ostavke, ni bil razrešen, niti ni dobil rednim potom nezaupnice; zaradi tega je volitev novega odbora v nasprotju s § 76. uradniškega zakona, ker bi obstajala dva odbora v istem srežu.

6. V smislu odloka ministrstva prosvete O. N. br. 61.731/36 more prositi za dopust za skupščine in zborovanja samo upravni odbor sreskega društva, ki mora javiti upravni oblasti dan, ko se vrši skupščina in dnevni red, ter po vsem tem tudi upravna oblast ne more odobriti nadzornemu odboru, da skliče skupščino JUU.

Končno je treba opozoriti člane JUU, da se 5. januarja 1938. začenja pravoslavne božične počitnice in je neprimerno, da se zborovanja in skupščine vežejo s počitnicami, v kolikor to tangira šole dotičnega sreža.

Člani JUU se opozarjajo na pravila JUU, posebno na člen 20. in 52., in na poslovnik stanovskega častnega razsodišča čl. 5.

Potrebno bi bilo ugotoviti, na čigavo iniciativo so podpisovali člani JUU nadzornemu odboru zahtevo po sklicanju izredne skupščine, in ali je bila dana možnost svobodnega opredeljevanja.

O tem je treba obvestiti zainteresirane člane nadzornega odbora sreskega društva JUU v Vršču, upravni odbor tega društva in legalni odbor sekcije za dunavsko banovino v Novem Sadu.

Izvršni odbor JUU je ob tem primeru načelno razpravljal o sklicanju izrednih skupščin po nadzornem odboru in je na seji dne 30. decembra 1937. na osnovi pooblastila XVII. glavne skupščine JUU sprejel sledeče

tolmačenje in sklep:

Nadzorni odbor sreskega društva lahko zahteva sklicanje izredne skupščine od upravnega odbora samo po čl. 35. točka d), pravil JUU, in to samo z dnevnim redom in v primeru večjih nepravilnosti, ki se ugotovijo pri pregledu računov in stanja blagajne po točki a) istega člena, ali v primeru nepravilnosti, ki jih je ugotovil v pogledu izvajanja skupščinskih sklepov v smislu točke b) istega člena pravil JUU.

Na zahtevo nadzornega odbora more sklicati skupščino upravni odbor po čl. 41. pravil JUU. Taki skupščini predseduje predsedstvo upravnega odbora in zaradi tega more edino ono biti sklicatelj skupščine.

Proti postopku upravnega odbora, ako bi se ta protivil sklicanju skupščine, je možna pritožba na upravni odbor sekcije in v drugi stopnji na centralno upravo JUU.

Iz seje izvršnega odbora Jugoslovenskega učiteljskega združenja, S. br. 777, dne 30. decembra 1937. leta.

Tajnik: Predsednik JUU:
Milinko Lazić, s. r. Ivan Dimnik, s. r.

izobrazbo učiteljic, bi lahko napolnile cele stolpce. Prav tako bi vedela povedati o njeni požrtvovalnosti Ciril in Metodovi družba ter Kolo jugoslov. sester. Toda za nas je pač najvažnejši pogled v zgodovino prizadevanja naših učiteljic, kjer stoji s tako svetlim vzgledom v ospredju Janja Miklavčičeva.

Danes ji je 75 let, toda pred njeno požrtvovalnostjo in stanovsko zavednostjo se lahko skrjuje — žal — mnogo, mnogo mlajših tovarišic. Naj omenim samo tole: kadarkoli ima zadruga »Dom učiteljic«, ki je naslednica »Društva učiteljic«, zborovanje, Janje Miklavčičeve skoro nikdar ne manjka med nami, dasi je njeno stalno bivališče v Kranju. Človek mora biti ganjen spričo tolike zvestobe.

Naj nam bo Janja Miklavčičeva v vzgled in vzpodbudo in naj nam prežene našo brezbriznost!

Odkup Prešernove rojstne hiše

Na vse šole, od osnovnih do strokovnih je bila razposlana posebna okrožnica z naslovom: »Odkup Prešernove rojstne hiše po šolski mladini in učitelstvu.«

Lepa je zamisel, ki o njej razpravlja ta okrožnica. Obletnica Prešernove smrti naj bi se proslavila na ta način, da bi se odkupila njegova rojstna hiša in preuredila v muzej. Vsi vemo, da bi se edino na ta način odkupljena hiša ohranila še poznim rodovom v spomin na našega velikega pesnika Prešerna, prvega resnega oblikovalca naše slovenske besede. Toda težko bo zbirati ta denar po osnovnih šolah. Vsak otrok naj bi prinesel 1 dinar. Toda učitelstvo, ki deluje po vseh, tudi najoddaljenejših in najzakotnejših krajih, se žal dobro zaveda, da je to praktično izvršiti nemogoče — nemogoče torej v celoti ustreči zahtevi, predvideni v okrožnici.

V Sloveniji je mnogo šol, v katerih bo učitelstvo, četudi se oprime z najtrdnjšo voljo te lepe zamisli, doseglo komaj 5 do 10 % ni uspeh zbirke pri otrocih. So pa kraji, kjer ne bo mogoče doseči niti takega odstot-

ka. Kaj tedaj? — Ostane torej drugi del napisane okrožnice — odkup po učitelstvu.

Ze večkrat smo razpravljali o težkem materialnem položaju učitelstva, katerega dohodki ne dosežajo niti eksistenčnega minuma. Opisali smo primere, ko si učitelj ne more nabaviti niti najnujnejšega za življenje in v takem položaju ne more zalagati, kar bi moral, a ne more zbrati med učenci.

Odobravamo lepo zamisel odkupa Prešernove rojstne hiše, mišljenja pa smo, da bi se moralo poiskati virov za ta odkup drugje, kjer bi bil uspeh sigurnejši, nego z zbirko med otroki. Učitelstvo je že večkrat izjavljalo svoje pomisleke proti raznim denarnim zbirkam po šolah in te svoje pomisleke tudi zadostno utemeljilo in podkrepilo, toda doslej še vedno brezuspešno. Tudi tokrat apeliramo na odločujoče činitele, naj zaščitijo učitelstvo pred takimi zbirkami, ker če se primerjajo doseženi uspehi z vzgojno stranjo, se mora na žalost ugotoviti, da tudi največji in najboljši uspeh ne odtehta toliko, kolikor mora utrpeti vzgojna plat šole.

Učiteljski pokret

DRUGA ŠTEVILKA »PROSVETE«

Poziv sotrudnikom.

Te dni je odsek za učiteljski pokret pri sekciji v Ljubljani razposlal tovarišicam in tovarišem v vse karakteristične predele Slovenije anketno polo o vprašanju, kateremu bo posvečena prihodnja številka »Prosvete«. Podpisani imam nalogo, da izpolnjene anketne

pole zberem in opremim s potrebnimi glosami. Tovarišice in tovariše, ki so pole sprejeli, prošim, da se takoj lotijo dela in mi izpolnjene pole sigurno vrnejo najkasneje do 5. februarja. Na nižje organiziranih šolah (eno- in dvorazrednicah) anketirajte po možnosti vse otroke na šoli, na višje organiziranih pa samo učence svojega razreda.

Hudales Oskar.

Rangna lista

Popravki

Sedej Anica, učiteljica v Ribnici, je napredovala v VI. p. sk. 31. III. 1931 in ne 31. III. 1933.

Bojce Štefanija, učiteljica iz Petrovč, je napredovala v VI. p. sk. 1. VIII. 1927 in ne 1. IV. 1933.

Stanislav Prinčič, učitelj v Genterovcih, je napredoval v VIII. p. sk. 28. aprila 1933. in ne 1. maja 1933.

Jubilej, ki ga ne smemo prezreti

Naša tovarišica Janja Miklavčičeva praznuje ta mesec svojo 75letnico. To je jubilej, ki ga ne smemo prezreti niti kot žene, še manj pa kot učiteljice. Ne samo zato, ker je bila vestna učiteljica, sposobna upraviteljica, dobra tovarišica, marljiva društvena delavka, pošten človek, — temveč zlasti zato, ker so z njenim imenom zvezani dogodki, ki pomenjajo važen mejnik v javnem življenju slovenske žene ter enega najodločilnejših trenutkov.

»Kaj bi rad?« se je drl Krempelj. »Vi ste zaslepljeni. Nalašč so vas napačno učili. Zemlja se vrtila okoli sonca, ne pa narobe.«

»Kaj mu pa je? Ali je zblaznel?« so šepetali ljudje. »Kdo se vrtil?«

»Zemlja se vrtila, zemlja!« je kričal Matjažek.

Murenček je vzel zadnji ščepec tobaka ter ga potrepil po ramenu:

»Zapik, prijatelj! Nehaj vendar! Kako moreš tako govoriti, saj vidiš, da stoji zemlja pri miru. Sonce se vrtil.«

»Ti si prav tak kot drugi. Slepar! Lažeš ljudem, lažeš. Zemlja se vrtil! Ljudje božji, čujte! Osleparili so vas. Neke posebne namene imajo z vami. Narobe so vas naučili. Zemlja se vrtila, zemlja, ne pa sonce.«

Ljudje so se zgrinjali od vseh strani in majali z glavami. Kaj se je vendar zgodilo? Neki agitator je prišel, shod bi imel rad? Kaj se toliko razburja zaradi sonca? Da stoji sonce pri miru? E, to ne bo držalo, saj vidijo, da je zvečer drugod ko zjutraj.

»Naj se sonce vrtili ali ne, glavno je, da zadosti sij«, so skomignili kmetje in šli svojo pot. Bilo je poletje in otava je ležala po travnikih.

»Zemlja se vrtila, zemlja!« je kričal Krempelj.

Zdaj so pa prišli tudi stražniki. Z veliko spretnostjo so navalili na Krempelja. Najprej so ga pošteno pretepli, nato so ga odvedli s seboj. Spotoma so ga vrgli trikrat v korito, da bi mu ohladili blaznost. Krempelj je tulil, brcal na vse strani in hropel:

»Zemlja se vrtila, zemlja!...«

Zbudil se je ves premočen in zastrmel v rastoči dan. Sonce je že sijalo skozi okno. Preplašen in utrujen je zlezal k oknu. Pred njim je ležala dolina Svete Uršule v Lazah. Kopajoča se v soncu in zgodnji poletni zelenini. Vzdihihnil je, spomnil se na Murenčka in disciplino ter se začel oblačiti...

nutkov v stanovskem gibanju slovenske učiteljice.

Zato nam ob njenem jubileju ni potrebno naštevati, — kot se to navadno godi pri raznih jubilejih — kje je službovala, kam je bila premeščena itd., temveč se lahko ustavimo ob pomembnejših dogodkih.

Naj omenimo predvsem leto 1897. To leto je bilo silno pomembno za slovenske učiteljice, saj bi jim skoro postalo usodno. Takrat je stalo kranjsko učitelstvo pred regulacijo plač. In glej, predlagali so, naj bo plača učiteljic nižja kot ona učiteljev. A to ne samo poslanci, marveč tudi tovariši v skupnem stanovskem glasilu, z utemeljitvijo, da bi bilo nesmiselno dati učiteljici isto plačo kakor učitelju. Toda učiteljice so molčale. Ko pa je skupno društvo predložilo deželnemu odboru še spomenico s predlogom za nižjo plačo učiteljicam, tedaj se je oglasila v listih Janja Miklavčičeva z odločnim protestom. Pri mnogih tovarišicah je naletela na odobravanje, našle so se pa tudi nezavedne, ki niso spoznale svojega ponižujočega položaja. One, ki so bile solidarne z njo, je sklicala na posvetovanje. Protestirale so in uspele.

Ta izkušnja je pa učiteljicam pokazala, da je moč le v skupnosti. Zato so ustanovile eno leto kasneje (1898) lastno društvo, ki je bilo prvo slovensko žensko društvo z feministično - borbeno tendenco. Društvo je budno čuvalo nad pridobitvami, ki so jih ženske imele ter se v nevarnosti postavilo v bran. Naj omenim dva značilna primera. Ko se je zvedelo, da nameravajo oblasti na neki ljubljanski šoli, ki je bila dotlej pod ženskim vodstvom, nastaviti moškega, se je društvo temu odločno uprlo in doseglo, da je ostalo vse pri starem. Ko so hoteli v zakonski načrt sprejeti določbo, da bi upokojene učiteljice, ki se omože, še prejemale pokojnino, dokler so omožene, je društvo predložilo deželnemu odboru spomenico, podprto z mnogimi tehtnimi razlogi, ki pojasnjujejo krivičnost takega načrta. In načrt se ni uzakonil.

Tako je Janja Miklavčičeva že pred štiri-desetimi leti pravilno usmerjala svoje prizadevanje za žensko enakopravnost, saj ga je postavila na edino pravilno načelo: za enako delo enako plačilo, — geslo, ki je še danes aktualno, morda bolj kot kdajkoli poprej.

Ko bi hoteli naštetati vse drobno delo, ki ga je vršila marljiva jubilarica kot tajnica ali ki se je na njeno pobudo izvršilo zlasti za

DRUGA OPROSTITEV PREDSEDNIKA SEKCIJE.

V 13. številki »Učiteljskega tovariša« z dne 21. oktobra smo objavili oprostilno razsodbo predsednika sekcije tov. Metoda Kumlja. V isti zadevi je bila uvedena po sreskem načelstvu Maribor desni breg tudi policijska preiskava, ki je končala s kazenskim izrekom. Proti izreku kazni je vložil predsednik priziv in je prejel dne 25. t. m. sledečo oprostilno rešitev:

Kraljevska banska uprava
dravske banovine

II/2. St. 1701/2-37. Ljubljana, 8. jan. 1938.

Gospod

Kumelj Metod, učitelj in predsednik JUU banovinske sekcije

v Ljubljani
Glince, cesta XI/4

S kazensko razsodbo sreskega načelstva v Mariboru desni breg z dne 12. oktobra 1937. Pov. II. No. 182/2 ste bili radi prekrška § 1. naredbe tukajšnje kralj. banske uprave z dne 16. julija 1932., Sl. l. št. 510/59, storjenega s tem, da ste dne 6. marca 1937, na učiteljskem zborovanju v Slov. Bistrici kritizirali sestavo in postopanje disciplinskih sodišč za učitelje po čl. 69. zakona o notranji upravi, obsojeni na globo 300 din, v primeru neplačila pa na 6 dni zapora.

Kaj vse pišejo o učitelstvu, šoli, prosveti in JUU

— I Splošen odpor proti monopolu državne tiskarne. Tudi v Sarajevu so nezadovoljni z državno tiskarno. Članek s tem naslovom je izšel v »Trgovskem listu« z dne 19. jan., ki med drugim navaja tudi sledeče: »Zanimivo je, da ni našla niti ena gospodarska skupina v državi tako nevarnega konkurenta, kakor tiskarski obrt. Javnosti, pa niti mnogim uradom ter državnim organom ni znano, da je v naši državi nad 50 državnih tiskarn, bodisi vojnih, kazniških itd., od katerih je samo v Beogradu okoli 20. Te tiskarne vzamejo levji del vseh državnih poslov, mnoge od njih pa tudi naravnost konkurirajo zasebnim podjetjem.«

— I O novi uredbi o državni tiskarni v Jugoslaviji piše v uvodniku tudi celjska »Nova doba« št. 4. in navaja med drugim: »Državna tiskarna v Beogradu bo prodajala svoje proizvode samo proti plačilu v gotovini v svojih lastnih prodajalnicah ali po pooblaščenih veleprodajalnicah. Veleprodajalec bo moral v naprej položiti kavicjo do iznosa blaga, ki ga bo prevzel v prodajo, najmanj pa 100.000 din.

— I Novo uredbi o ureditvi državnih tiskarn kritizira »Slovenec« 20. januarja v svojem uvodniku: »Nov centralističen izum«. Med drugim navaja: Podobno je s tiskanjem in zalaganjem šolskih knjig ter drugih učil, ker zasebna podjetnost knjige le pocenjuje in